

50 % mer Högre utbildning i år!

Anders Sonesson och Ann-Sofie Henriksson

Hösten är här och med den ett nytt nummer av Högre utbildning. Under våra två första år har utgivningstakten varit två nummer per år men i år blir det ytterligare ett. Förklaringen till denna femtioprocentiga ökning är dels att vi stadigt får in allt fler bidrag och att kvaliteten ökar, dels att vi börjat med temanummer.

NR 3, 2013

I årets tredje nummer återfinns fem artiklar och två recensioner. De två första artiklarna handlar om forskarutbildning och forskarhandledning. Paradoxalt nog är forskarutbildningen – vårt högsta formella utbildningsuppdrag och universitetens egen professionsutbildning – den utbildningsnivå vi vet minst om. Enskilda handledare har utan tvekan burit på djupa kunskaper och rika erfarenheter men på vår kollektiva kunskapskarta har forskarutbildningen länge utgjort ett stort vitt fält. Nu ser vi dock en förändring och även denna kunskapskontinent börjar långsamt ta form, framförallt genom att den internationella forskningen äntligen tagit fart. Den svenska forskarutbildningskontexten är dock mycket sparsamt representerad – men inte här i Högre utbildning där vi i och med detta nummer totalt publicerat fem arbeten på temat. Det är mer än vad vi kunde föreställa oss när vi sjösatte tidskriften och vi hoppas det inspirerar till ännu flera bidrag i fortsättningen.

Först ut i detta nummer är Bergnehr vars artikel har titeln ”Att handleda en doktorand – en relationell balansgång som fordrar flexibilitet och struktur”. Utifrån tidigare forskning, styrdokument och intervjuer med erfarna handledare ringas innebörder i god handledning in. Det är inte bara handledningen som sådan som diskuteras utan även handledaren och dennas förmåga att balansera olika krav och roller. Författaren diskuterar även betydelsen av arbetsplatsens och handledarkollegiets stöd och menar att forskarutbildningen är ett kollektivt ansvar.

Den andra artikeln på temat forskarutbildning är författad av Christie och Garrote Jurado, och har titeln ”Using communicative action theory to analyse relationships between supervisors and PhD students in a technical university in Sweden”. Här är det problematiska situationer mellan handledare och doktorand, och doktorander emellan, som står i fokus. Författarna har analyserat sk kritiska incidenter såsom de beskrivits av handledare och doktorander. Ett stort antal av dessa incidenter bottenar i någon form av maktkamp. Andra handlar om brist på professionellt stöd eller stöd under känslomässigt svåra perioder. Flera berättelser pekar på brister i kommunikationen. Författarna tar hjälp av Habermas i sin analys och menar att rationell dialog kan tjäna som medel för att undvika den här typen av situationer. Till slut ger författarna praktiska förslag på hur handledare kan använda sig av kritiska incidenter som utgångspunkt för reflektion och för att utveckla sin handledningskompetens.

Att förbereda studenterna för de professionella utmaningar som de med stor sannolikhet kommer att möta efter studierna är båda viktigt och svårt. I vår tredje artikel, som har titeln ”Role-play as a pedagogical method to prepare students for practice: The students’ voice”, skriver Westrup och Planander om lyckade försök med rollspel i undervisningen. Rollspelen har använts för att förbereda studenterna för en komplex verklighet i yrkeslivet och träna dem i ledarskap.

Förutom en ökad förståelse för olika perspektiv och framtida situationer gav rollspelen även upphov till en starkare gemenskap bland studenterna. Författarna avslutar med flera goda råd till den som vill införa rollspel i sin undervisning.

En vanlig missuppfattning är att duktiga lärare kännetecknas av att de särskilt väl tillägnat sig en repertoar av undervisningstekniker. Men undervisningens *hur* går inte att skilja från dess *vad* och diskussioner om undervisningsmetoders styrkor och svagheter blir ofta meningslösa om man inte relaterar till vad studenterna förväntas lära sig genom dem. Lee Shulman skrev 1986 om ett slags utökad ämneskunskap, "pedagogical content knowledge" och "curricular knowledge", som en central aspekt av lärarkompetensen utan vilken undervisning står sig slätt. Denna kunskap växer fram med ökande undervisningserfarenhet och lärare har i alla tider, efter hand, utvecklat och förfinat sin förståelse för den egna undervisningens objekt. Ett dilemma i sammanhanget är att denna form av kunskap ofta bara kommer till uttryck i undervisningssituationen eller kanske i samtal med de närmaste kollegorna. Lundgren ger sig i sin artikel "Undervisning på hög nivå: Fallstudiemetodikens möjligheter och begränsningar i undervisning inom företags ekonomi" i kast med vad det innebär att behärska ämnet företagsekonomi. Genom att fråga lärare verksamma i ämnet och samtidigt be dem beskriva sin undervisning ringar författaren in relationen mellan *vad* och *hur*.

Den femte och sista artikeln är författade av Roxå och Bergström och undersöker "Kursvärderingar i system – akademiska lärares upplevelser och organisationens förmåga till utveckling". Roxå och Bergström har intervjuat lärare efter att de fått tillbaka resultaten från kursvärdering som genomförts inom ramen för ett fakultetsövergripande kursvärderingssystem. Fokus för intervjuerna låg på lärarnas känslomässiga upplevelser och om, och på vilket sätt, kursvärderingarna kommit att påverka undervisningen.

Till sist har vi två recensioner. Sternudd recenserar Seminarieboken: *att skriva, presentera och opponera* av Maria Björklund och Ulf Paulsson, och Reinholdsson recenserar *Pedagogisk handledning* av Ole Løw. Vi vill gärna uppmuntra dig som läsare att fundera över om du skulle vilja bidra till Högre utbildning med en recension. Hör av dig till redaktionen i så fall, vi kan ofta ordna gratis recensionsexemplar.

KOMMANDE TEMANUMMER

Högre utbildning kommer att fortsätta med temanummer, uppskattningsvis ett per år. Teman kommer att meddelas i mycket god tid. Deadline för bidrag om problembaserat lärande (PBL), vårt nästa tema, är den 31 oktober 2014. Redan nu kan vi avslöja att temat därpå kommer att vara examination.

Att använda problem i undervisning är mycket vanligt. Problemorienterad undervisning är dock inte nödvändigtvis problembaserat lärande. För att undvika begreppsförvirring följer därför en kort beskrivning av huvuddragen i PBL. Problembaserat lärande introduceras i slutet av 60-talet på läkarutbildningen vid McMaster University i Kanada och har sedan kommit att spridas över hela världen och till andra ämnesområden än medicin. Problembaserat lärande som metod har under resans gång förändrats och idag finns många olika varianter. Vissa inslag är dock nästan alltid desamma. Studenterna jobbar i grupp med en tutor till stöd och utgångspunkten är alltid ett problem eller ett fall. Problemet är omsorgsfullt utformat för att spegla det kunskapsområde som studenterna skall lära sig mer om. Utifrån gruppens samlade kunskaper diskuteras först möjliga lösningar på problemet och man kommer därefter överens om vad man behöver lära mer om för att kunna gå vidare. En period av individuell fördjupning och efter-

forskning vidtar och sedan återsamlas gruppen för att fortsätta det gemensamma arbetet med problemet och de frågor som väckts. I många PBL-upplägg ingår också att utvärdera lärandet, såväl utfallet som processen.

För att kunna ingå i Högre utbildnings kommande temanummer om PBL bör den undervisning som bidragen handlar om motsvara ovanstående beskrivning. Det bör också röra sig om återkommande PBL-gruppsmöten och inte bara enstaka tillfällen under en kurs eller en utbildning. Bidrag som behandlar andra typer av problemorienterad undervisning är självklart istället välkomna i våra ordinarie nummer.

Till våra temanummer kommer vi att bjuda in gästredaktörer och vi har glädjen att meddela att Anette Kolmos, professor i Engineering Education vid Aalborgs universitet och innehavare av UNESCO:s Chair in Problem Based Learning, kommer vara gästredaktör till det kommande numret om PBL.

REFERENSER

Shulman, L. S. (1986). Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching. *Educational Researcher*, 4.

Anders Sonesson och Ann-Sofie Henriksson
för *Högre utbildnings* redaktion